

Csonka Gergő¹

EGY KORTÁRS NOVELLA ADAPTÁCIÓJÁNAK LEHETŐSÉGE

Abstract

This paper attempts to address the topic of a less-studied area of Hungarian as a Foreign Language: the question of the graded reading. In the process of conducting my research I have adapted a contemporary Hungarian novel to Level B2. The study includes both the process of adaptation and the result of testing. Since Hungarian as a Foreign Language lacks a specific system of adaptation criteria, I have carried out my research based on lexical, syntactical and pragmatic/sociolinguistic. Contemporary novels are deemed useful to be adapted also due to their culture meditation factor.

Keywords: *language learner literature, contemporary Hungarian literature, graded reader, text adaptation, extensive reading*

Kulcsszavak: *nyelvtanulói irodalom, kortárs magyar irodalom, szintezett olvasmány, szövegadaptáció, extenzív olvasás*

1. Bevezető

Magyar mint idegen nyelv tanárként sokszor tapasztalhatjuk, hogy haladóbb csoport esetén nincsenek megfelelő szövegek, amelyekhez biztonsággal nyúlhatnánk. Fokozottan igaz ez az irodalmi művekre, hiszen azok szókincse, szintaktikai felépítése még a magas nyelvi szinten lévő diákoknak is gondot okozhat.

Dolgozatomban a magyar mint idegen nyelv szakterületének egy kevésbé kidolgozott részével, a könnyített olvasmányok kérdéskörével foglalkozom. A könnyített olvasmányoknak ugyanis más idegen nyelvek tekintetében hosszú ideje nagy hagyománya van, a magyarban viszont – mivel talán a kevésbé tanult idegen nyelvek közé tartozik – nem játszik szerepet. A témában korábban megjelent sorozatok főként klasszikus műveket dolgoztak fel (*Könnyen Magyarul, Hungarolingua Klasszikusok*). Ezzel szemben én úgy vélem, hogy a kortárs magyar irodalmi kultúra adta lehetőségeket lenne érdekesebb kihasználni. Az így elkészült szövegek a magyarságkép egyik legjelentősebb közvetítői lehetnének a magyar idegen nyelvként tanuló külföldiek számára.

---

¹ Csonka Gergő a KKM Magyar Diplomácia Akadémia Kft. magyar mint idegen nyelv tanára

Dolgozatom egy kísérleti anyag kialakulását, fogadtatását és az abból levonható konklúziókat tartalmazza. Háy János *Nagymama* című novellájához kapcsolódó saját kísérleti anyagomat mutatom be, mely tartalmazza az alacsonyabb nyelvi szintre adaptált szöveget, az adaptálás folyamatát, és a hozzá kapcsolódó feladatsort, majd a gyakorlatban való kipróbálásukat követően levont tapasztalatokat, visszajelzéseket. A létrejött szöveget alapvetően extenzív olvasásra szánom, lehetőséget biztosítva arra, hogy a nyelvtanuló önállóan, kedvtelésből olvassa azokat, de a feladatok révén órai feldolgozásra is alkalmasak.

2. A szépirodalmi szövegek helye a magyar mint idegen nyelv órán

Az irodalmi szövegek többek között azért hatékonyak, mert általában univerzális, mindenkit érintő témákat dolgoznak fel, nagymértékben fejlesztik az olvasott szöveg értésének készségét, kultúrát közvetítenek, szemléltetik a nyelv szerkezeti és szókincsbeli gazdagságát (Kovács 2014).

Már a nyelvtanulás kezdeti szintjén használhatunk – főként gyermekeknek íródott – verseket, bár azok többségét nem szövegértési céllal, hanem különböző nyelvtani formák prezentálására használjuk. Az irodalmi művek többsége azonban minden nyelv tekintetében egy olyan magas szintű nyelvtudást igényelnek, amellyel egy alacsonyabb nyelvi szinten lévő nyelvtanuló nem feltétlenül rendelkezik. Így van ez a magyar nyelvvel is. „[...] Az irodalmi párbeszéd és a verses szövegformák – kevés kivétellel – csak a nyelvtanítás felsőbb szintjein lehetnek forrásszövegek, ugyanis mindig egyéni, írói nyelvhasználatot tükröznek” (Giay 2006: 142). Éppen ezért tartom rendkívül fontosnak, hogy a könnyített olvasmányok által közelebb hozzassuk a magyar kortárs irodalmat a magyart idegen nyelvként tanuló külföldiekhez, hiszen a nyelven túl a kultúránkat is meg szeretnék ismerni. Az olvasmányok által nem csak nagy szerzők kiváló írásait lennének képesek elolvasni, de a magyarságról is igen reprezentatív képet kapnának. A szépirodalmi – különös tekintettel a kortárs – művek ugyanis minden esetben tükröznek valamilyen magyarságképet, amely érdekes és hasznos lehet a nyelvtanulók számára.

A magyar mint idegen nyelv tanároknak nagy szerepük van abban, hogy megismeressék a diákokkal, milyenek a magyarok, milyen a magyar kultúra, és mivel a tankönyvek ebben nem mindig vannak a nyelvtanár hasznára, különböző alternatív formában kell megoldani.

A kortárs szövegek talán abban a legjobbak, hogy minden esetben egy belső magyarságképet jelenítenek meg. Vannak olyan írások, ahol kimondottan a magyarság mibenléte áll az írások középpontjában. Ilyen például Lackfi János *Milyenek a magyarok?* sorozata, melyekben a szerző rendkívül kritikus szemmel és görbe tükörrel szemléli a magyarságot, de mindezt humoros nézőponttal vegyíti. Kisantal Tamás szerint Lackfi könyveinek pont a külföldiek az „ideális olvasói, hiszen a kötetek jó bevezetést nyújthatnak a „magyarológiába” (Kisantal 2013: 307). A kortárs irodalmi művekben, ha nem is ilyen kiélezetten, de mindenhol találkozhatunk a magyarságképre való utalásokkal.

3. Előkészületek

3.1. A szövegválasztás szempontjai

Háy János novelláit több szempontból is alkalmasnak tartom könnyített olvasmányként való adaptálásra. Az általam választott *Nagymama* című novella *A bogyósgyümölcskertész* című kötet egyik írása (I. melléklet). A könyv nem egyértelmű műfaji besorolása azt a szerencsés helyzetet eredményezi, amely az extenzív olvasás szempontjából hasznos lehet: a mű tekinthető egyrészt regényként, másrészt pedig novellaciklusként. Egy-egy elolvasott – vagy esetleg tanórán feldolgozott – novella után tehát kedvet kaphat a nyelvtanuló a könyv elolvasásra, amikor a történetet teljes egészében megismerheti.

Háy János művészete napjainkban meglehetősen népszerű Magyarországon, többek között azért is, mert számos ágon kapcsolódik a populáris, alternatív kultúrához és más művészeti ágakhoz is (zene, színház, festészet), ami a fiatal felnőtt nyelvtanulók számára érdekes és motiváló lehet.

Témájukban a Háy-novellák olyan univerzális kérdéseket vetnek fel, amelyek nemzetiségtől függetlenül foglalkoztathatják az olvasókat. *A bogyósgyümölcskertész fia* című könyv például az aparegények hagyománya felől is olvasható és értelmezhető: az apa mint a főhős személyiségének hiányzó része befolyásolja döntéseiben, cselekedeteiben (Mészáros 2010: 131). Ez a probléma egyébként is elég nyomtatékosan jelen van mai társadalmunkban.

A *Nagymama* című novella is hasonló univerzális kérdéseket vet fel. Azért is döntöttem e szöveg mellett, mert az ECL Nyelvvizsgarendszer szóbeli témakörei közül két helyen is jól hasznosítható lenne: az egyik a lakás és lakóhely témaköre (4. téma), azon belül is a városi és a vidéki életforma párhuzamba állítása, a másik pedig a család témaköre (3. téma), különösen a generációk kapcsolata és együttélése alponthoz kapcsolható (Szabó 2016: 111).

3.2. A nyelvi szint

A novellát B2-es szintre adaptáltam, mivel azt gondolom, hogy ennél alacsonyabb szinten a szöveg már túl sokat veszítene értékéből, és könnyen lehet, hogy kevésbé élvezhető lenne az olvasmány.

Az államilag elismert középfokú szint eléréseivel a nyelvhasználó előtt számos célnyelvi lehetőség nyílik, hiszen már jól ismeri az adott nyelv alakтанát, mondattanát és emellett széleskörű szókinccsel is rendelkezik. A nyelvtanulónak nem okoz nagy nehézséget célnyelvi médiumok olvasása és nézése, a szaknyelvi ismereteket igénylő médiumokon kívül a legtöbb filmet, TV-műsort már megérti. Képes az anyanyelvi beszélővel természetes társalgást folytatni, és akár tanulmányokat is kezdhet a célnyelvi országban (Szabó 2016: 106).

A nyelvhasználó ekkorra már hosszabb ideje kapcsolatban áll a nyelvvel, ezáltal a célnyelv kultúrájáról is minden bizonnyal számos ismeretet szerzett. A szépirodalom

tekintetében azonban alacsonyabb nyelvi szinteken nincs túl sok lehetőségük a nyelvtanulóknak, pedig ezen a szinten a diák már kezdi értékelni és érteni az irodalmat (Szabó 2016: 106). A Közös Európai Referenciakeret (KER) alapján a B2 szinten lévő nyelvtanuló amellett, hogy el tudja olvasni azokat a cikkeket és jelentéseket, amelyek aktuális, jelenkori problémákkal foglalkoznak, megérti a kortárs irodalmi prózai szövegeket (www.keronline.hu). A szépirodalmi szövegek olvasásához viszont az esetek többségében magasabb (C1, C2) szint szükséges, ezért is lennének hasznosak és hiánypótlóak a hosszabb-rövidebb magyar nyelvű könnyített olvasmányok.

A szint általános célkitűzései között szerepel, hogy a nyelvtanulónak meg kell értenie hosszabb, összetettebb, elvont témájú szövegek főbb gondolatmenetét. A nyelvhasználó képes megérteni speciális információkat, illetve képes különböző típusú szövegekből (pl.: újságok, folyóiratok, előírások, hivatalos levelek, tudósítások) kivehető hangnem és szándék felismerésére is (Szabó 2016: 106).

A mindennapi személyes beszédhelyzetekben használatos alapszókincsen túl szükséges ismerni már a valóság tágabb kontextusára is kiterjedő szókészletet. Ezen a szinten pedig már magabiztosan kell használni a gyakoribb idiómákat és beszédfordulatokat, emellett a regionális köznyelvi változatok megértése is szükséges (Szabó 2016: 107), amely az általam választott Háy János-novella szempontjából is fontos kérdéskört vet fel. A szöveg adaptálásával kapcsolatos nyelvi, pragmatikai és stilisztikai kérdésekről egy későbbi fejezetben (5.3.) írok részletesen.

4. A szövegadaptáció

A könnyített olvasmányok egy speciális szakterületet képviselnek. Jelentheti egy új szöveg megírását vagy egy már meglévő szöveg adaptációját. Bármelyikről is legyen szó, rendkívül fontos a gondos tervezés, a részletekre való figyelem és természetesen a kreativitás. Angol nyelvterületen minden könnyített olvasmányokkal foglalkozó kiadónak megvan az irányelve, hogy adott szinten milyen nyelvtani és szókincsbeli kritériumoknak kell megfelelnie a szövegnek (Collins 2014: 3). Mivel a magyar nyelv tekintetében nincsenek ilyen irányelvek, és az adaptálás folyamata nyelvspecifikus, munkám során egy általam kidolgozott szempontrendszerrel dolgozom.

A szövegadaptációk során, különös tekintettel szépirodalmi szövegek esetében, elkerülhetetlen, hogy az újonnan létrejött szöveg ne veszítsen eredeti esztétikai értékéből, melyet az író tudatosan, saját szerzői stílusában megírt. Az anyanyelvén író szerző ugyanis minden nüansznyi különbséget érzékeltet, sokszínűen játszik a szinonimákkal, kihasználja a különböző stílusrétegek, pragmatikai, szociolingvisztikai és kulturális ismeretek adta lehetőségeket. Ezzel szemben a magyarul tanuló külföldiek – még magasabb nyelvi szinten is – nyelvtani szabályok halmazából építik fel saját gondolataikat, és emellett kell nagy figyelmet fordítaniuk a szituáció szempontjából adekvát stílusra, ami természetesen nem egyszerű feladat. A könnyített olvasmányok e tekintetben is hasznosak volnának, hiszen rajtuk keresztül a nyelvtanulók aktuális nyelvi szintjüknek megfelelően különböző, valós szituációkhoz közeli történetekkel találkozhatnak.

A szövegadaptációk tekintetében tehát talán a legfontosabb nyelvi kérdés az, hogy mennyit veszít az értékéből az eredeti szöveg, mi az, amiben más lesz az olvasmány. Laikusként alapvetően azt gondolhatnánk, hogy elegendő a szöveg szókincsbeli és mondattani leegyszerűsítése, a munka elkezdése után azonban számos más kérdéssel is szembesülünk. A nyelviileg csökkentett irodalmi szöveg minden esetben egy teljesen új – természetesen az eredetitől nem független – szöveget jelent, de hordoznia kell az eredeti írás alapvető jelenségeit.

A jó szöveg kiválasztásánál egyik fontos szempont az, hogy a lehető legkevesebbet kelljen változtatni a szövegen. Collins is hangsúlyozza, hogy az adaptálás során amennyire lehetséges, szükséges megtartani az eredeti szerző stílusát. Ha például az eredeti történetben sok dialógus van, akkor az adaptációban is hasonlóan soknak kell lennie, vagy ha például a humor áll központi szerepben, akkor az adaptációnak is meg kell azt őriznie (Collins 2014: 2 – 3).

A szintcsökkentett Háy-novellák véleményem szerint B2-es szinttől megfelelnek ennek a kritériumnak: minimális változtatás mellett az eredetihez hasonló esztétikumot hordozva élménydús olvasást nyújthatnak az érdeklődő nyelvtanulók számára.

5. A Háy-novella adaptációja

A novella adaptálása során három kategória mentén dolgoztam: az adaptált szöveg lexikai, szintaktikai, illetve szociolingvisztikai, kulturális, pragmatikai szempontú vizsgálata. A kulturális összetevő szempontjából Mátyás Judit is kiemeli, hogy az idegen nyelven való olvasásban fontos szerepe van a célnyelvi kultúra ismeretének, mivel a nyelv és a kultúra szorosan összekapcsolódik. A nyelvtanulók kultúrához kapcsolódó meglévő ismereteik képezik az olvasott szövegek helyes értelmezésének alapját (Mátyás 2010²). Bárdos Jenő szerint a Canale és Swain által kidolgozott kompetencia-modell akkor válik teljessé, ha a kulturális kompetencia kerül a középpontba. A kultúra kiemelkedő szerepe miatt tehát figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a célnyelvi ország nyelvén kívül milyen fontosak az adott közegre jellemző társadalmi és kulturális viselkedésformák (Bárdos 2004: 150 – 151).

Munkám során alapul szolgált Szabó Szilvia *Magyar mint idegen nyelv – Kulcs a sikeres ECL nyelvvizsgálóhoz* című könyvének a B2-es szintre vonatkozó fejezete, melynek legfőbb gondolatait *A nyelvi szint* című (3.2.) részben fejtettem ki. Emellett pedig a saját tanítási tapasztalataimat is felhasználom. Az adaptálás során végig segítségemre volt a *Magyar Értelmező Kéziszótár*, a Tinta Könyvkiadó gondozásában (Kiss Gábor szerkesztésében) megjelent *Szinonimák, rokon értelmű szavak adatbázisa*, illetve a *Magyar Értelmező Szótár Diákoknak* című kéziszótár.

---

² <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=271>

5.1. Az adaptált szöveg lexikai vizsgálata

Ahogy már említettem, a szövegek adaptálása nem egyenlő azzal, hogy az írás szókincsének nehézségét redukáljuk, mégis fontos összetevője a munkának, hiszen a szókincs alapvető része az idegen nyelvi kommunikációnak.

Elsődleges célom az volt, hogy a szöveg az extenzív olvasás kritériumainak megfelelően élvezeti olvasást nyújtson a nyelvtanuló számára. Ez azonban csak akkor válik élvezetessé, ha közel 100 %-os az ismert szavak aránya, mindemellett pedig az olvasás sebessége gyors, a szövegértés szintje pedig magas. Fontos tehát, hogy a szövegek szókincsa megfeleljen az olvasó aktuális nyelvtudásának (Borsos 2014: 65 – 67).

Mivel az adaptált szöveget nem specifikusan egy adott csoport számára készítettem el, hanem bármely B2-es szinten lévő nyelvtanulónak, elkerülhetetlen, hogy ismeretlen szavakat tartalmazzon. Nehéz meghatározni ugyanis, hogy mi az a szókincs, amit a nyelvtanulók biztosan ismernek, hiszen ez egyrészt csoportfüggő is lehet: a tanár ugyanis tudja, hogy mely szavak kerültek már elő, és melyek nem. Másrészt függ attól, hogy milyen tankönyvből, hol és milyen intenzitással tanulnak a diákok.

Fontos szempont volt, hogy a szöveget a diák szabadidejében tanári magyarázat és szótár használata nélkül is könnyedén olvashassa. Az olvasás során azonban – az anyanyelven történő olvasáshoz hasonlóan – nem utolsó szempont a szókincsfejlesztés sem. Az ismeretlennek vélt, a szöveg szempontjából elhagyhatatlan szavak véleményem szerint kikövetkeztethetők a szövegkörnyezetből, vagy bizonyos esetekben lábjegyzetekben magyaráztam meg jelentésüket bármely közvetítőnyelv használata nélkül.

A szöveg alapvetően jól tükrözi a kortárs magyar irodalom nyelvezetét. Ilyen jelenség például a trágár kifejezések használata, rögtön a szöveg második mondatában.

(1) „*Én oda nem fogok járni, mert az a vén³ kurva⁴ – mondta arról, aki körülbelül tíz évvel volt fiatalabb a nagyanyámnál (...)*”

Háy János művészetére szintén jellemző ez a fajta nyelvi regiszter (Mészáros 2010: 133), viszont épp *A bogoyógyümölcskertész fia* novelláiból lehet sok olyat válogatni, amelyekben kevésbé jelenik meg a hétköznapi, olykor triviális és trágár nyelvhasználat. Saját tapasztalatom, hogy a nyelvtanulók már kezdő szinten is érdeklődnek a magyar nyelvben élő trágár kifejezések iránt („nagyon csúnya magyar szó”). Tehát ezek a szavak nemcsak az anyanyelvi nyelvhasználók által ismertek, ha csak passzívan is, de a külföldiek is tisztában vannak velük. Éppen ezért a fent kiemelt pejoratív kifejezést lábjegyzetben magyarázom az olvasók számára.

³ **vén** 'idős, öreg'

⁴ **kurva** 'prostituált, 'aktuális jelenés: Rossz életű, nem etikus viselkedésű nő (durva).

Mivel ezen a szinten a nyelvtanulóknak ismerniük kell a gyakoribb idiómákat és beszédfordulatokat (Szabó 2016: 107), szintén lábjegyzetben magyarázom a „vki kiköpi a tüdejét” kifejezést:

(2) „(...) akkor maradt volna Pesten, hogy szívja azt a szemét füstöt, amitől kiköpi az ember a tüdejét (...)”

Lábjegyzetet használok még abban az esetben is, ha a szerző a szlengben gyakran használt szavakat használ, s ezek könnyedén magyarázhatóak:

(3a) „(...) neki ne vágja senki a pofájába (...)”

(3b) „(...) csak bőr legyen az ember pofáján (...)”

(3c) „Délután találkoztunk a haverjaimmal.”

(3d) „(...) púderos pesti banyából.”

Az eredeti szövegben számos olyan szó van, amely idegen eredetű. Ezek a nemzetközi szavak megkönnyíthetik sok esetben az olvasást, ilyen például: *genetika, púder, dilemma, szóló, rokendrol*. Utóbbi magyar fonetikus átírással szerepel a szövegben, ezért a könnyebb érthetőség szempontjából megadtam az eredeti formát is.

Voltak olyan helyzetek, ahol az ismeretlennek vélt magyar szavak esetében választottam egy szintén gyakran használt nemzetközi eredetű, közel hasonló stílusrétegbe tartozó szinonimát, melyet feltehetőleg ismernek a nyelvtanulók:

(4a) „(...) és olyan zűrzavarosak a buszok meg a villamosok, hogy az ember tisztára összekeveri a számokat (...)”

(4b) „(...) és olyan káoszosak a buszok meg a villamosok, hogy az ember totál összekeveri a számokat (...)”

A megértést nehezítő vagy ismeretlennek vélt szavak esetében próbáltam keresni egy egyszerűbb, az eredetihez közel álló, illetve a köznyelvben gyakrabban használt szinonimát.

Eredeti szöveg	Adaptált szöveg
„ vagy tíz évvel volt fiatalabb a nagyanyámnál”	„ körülbelül tíz évvel volt fiatalabb a nagyanyámnál”
„ magányosan élt albérletben”	„ egyedül élt albérletben”
„ő nem bír engem tanítani”	„ő nem tud engem tanítani”
„mondta és röhögött ”	„mondta és hangosan nevetett ”
„örökletes problémái vannak, mondjuk , a fokhagymaszag”	„örökletes problémái vannak, például a fokhagymaszag”
„elment a tanárnőhöz, hogy bejelentse ”	„elment a tanárnőhöz, hogy megmondja ”
„ahhoz aztán nem kell tudni zenélni, hogy vonyítsál ”	„ahhoz nem kell tudni zenélni, hogy kiabáljál ”
„Délután összejöttünk a haverjaimmal.”	„Délután találkoztunk a haverjaimmal.”
„hogyan lehet egy zenetanárnőnek ilyen iszonyatos hangja.”	„hogyan lehet egy zenetanárnőnek ilyen rossz hangja.”

Néhány példa az eredeti, illetve az adaptált szöveg szókincséből

Bizonyos dolgokat az eredeti szöveghez képest konkrétan neveztem meg. Konkretizálás például a „*minden kis darabján*”, melyet az adaptált szövegben „*minden kis testrészére*” módosítottam. Ezt természetesen anyanyelvi beszélőként tudjuk, viszont az idegen nyelvi gördülékeny olvasáshoz szükségesnek tartottam konkretizálni.

(5a) „És akkor végigment a tanárnő **minden apró darabján**, az orrán, a haján, a kezein, a lábain, a ruháján (...)”

(5b) „És akkor végigment a tanárnő **minden kis testrészén**, az orrán, a haján, a kezein, a lábain, a ruháján (...)”

(5c) „(...) ott nem is lehet zenét tanítani, **mert akkora** a zaj (...)”

(5d) „(...) ott nem is lehet zenét tanítani, **mert /olyan nagy** a zaj (...)”

Vannak a novellában olyan kifejezések, melyeket nem, vagy nehezen tudtam volna egyszerűbben, de hasonlóan találóan megfogalmazni. Ilyen esetekben volt, hogy a teljes kihagyás mellett döntöttem.

(6a) (...) s a végére hagyta a hangját, hogy olyan a hangja, mintha iszap hömpölyögne a szájában. Nem is tudom, hogy lehet egy zenetanárnőnek ilyen iszonyatos hangja.”

(6b) (...) s a végére hagyta a hangját, hogy olyan a hangja, mintha iszap hömpölyögne a szájában. Nem is tudom, hogy lehet egy zenetanárnőnek ilyen rossz hangja.”

A fenti példánál az az érv is a döntésem mellett szól, hogy a kihagyott, hangra vonatkozó rész a következő mondatban nyomatékosan újra előkerül, így nem veszett el maga az információ, csak annak egy negatívan árnyalt leírása.

Ide hozható még példaként a következő két átírás:

(7a) „A tanárnő **zavartan rángatta a fejét**, hogy ő erről nem tehet, hogy idehelyezték.”

(7b) „A tanárnő **ideges volt**, ő nem tud mit csinálni, neki itt kell tanítania.”

(8a) „És most ennek lőttek. Pontosabban **a nagyanyám lőtt ennek a dolognak.**”

(8b) „És most ennek lőttek. Pontosabban **a nagyanyám miatt ennek vége.**”

Ugyan a B2-es szintre az alaktant tekintve a nyelvtanuló már biztonságosan eligazodik a todalékok funkcióiban (Szabó 2016: 107), néhány esetben úgy döntöttem, hogy a többszörös todalékolás helyett egy egyszerűbb megoldást választok (pl. a kibírhatatlan szónál a melléknévképző –hatatlan deverbális nomenképző helyett *lehet* + főnévi igenevet használok), szintén a gördülékeny olvasást elősegítve.

(9a) „olyan erős fokhagymaszagom van, hogy egyszerűen **kibírhatatlan.**”

(9b) „olyan erős fokhagymaszagom van, hogy egyszerűen **nem lehet kibírni.**”

Az *ugrik* ige argóból származó jelentését [MÉKsz: ugrik 9. argó odalesz, elúszik stb., mert elköltik, eladják, ill. vki elveszi ~ ik egy százalaga; ~ ott a jogositványa] ugyan viszonylag sokat használjuk a köznyelvben, de nem vagyok biztos benne, hogy ismerhetik a diákok, éppen ezért jövő idejűvé alakítottam a mondatot (létingével kifejezve).

(10a) „csak ugrott a zenekar.”

(10b) „(...) csak **nem lesz** zenekar.

(11a) - *Hogyhogy ugrott (...)?*

(11b) - *Miért **nem lesz** (...)?*

5.2. A szöveg szintaktikai vizsgálata

A Háy-szövegeket vizsgálva első ránézésre feltűnő lehet, hogy rendkívül hosszú mondatokban ír. Alaposabban megvizsgálva azonban azt láthatjuk, hogy a többszörösen összetettnek tűnő mondatok egymást követő egyszerű mondatok, sok esetben pedig magyarázatok halmaza. A leegyszerűsített nyelvtani szerkezetek is a fent taglalt, társadalmilag jól körülhatárolt nyelvi környezetet jelenítik meg (Horváth 2014: 38 – 39), illetve a beszélt nyelvre jellemző kommunikációt tükrözik.

Háy János nyelvezetére még jellemző a hagyományos beszédmód, tehát a valós beszédidőben elhangzó kijelentés, és a függő beszéd összekeverése:

(12a) „ – Szevasz – mondta, s hogy nyugodtan tegezzem, mondta már, hogy őt lehet. – Jó – mondtam, s hogy csókolom.”.

A dialógusokat összekötő narráció más esetekben pedig egyértelműen értelmezi a dialógust:

(12b) „– Nem szeretsz: – kérdeztem. – De – mondta úgy, mint aki nem.” (Mészáros 2010: 132).

Mivel a nyelvtanulóknak B2-es szinten már szükséges megérteni és kifejezni a bonyolultan összetett jelentéstartalmakat, a legtöbb esetben megtartottam ezeket a szerkezeteket. Mint minden szerzőnek, Háynak is megvan a saját írói stílusa. Háyt olvasva egyébként az anyanyelvi olvasónak is meg kell szokni a szerző stílusát, amely szerintem különlegessé teszi művészetét.

5.3. Az adaptált szöveg szociolingvisztikai, kulturális, pragmatikai szempontú vizsgálata

Háy erősen kötődik a hétköznapi, beszélt nyelvhez, mely a narrációra is igaz:

(13) „Beletette a faterom szájába az apró szemcséket, a faterom meg rágta, s hogy a metró igen, és hogy kösz.”

Az élőbeszéd megidézése tehát erősen illeszkedik a szerző nyelvszemléletébe, Horváth Csaba Háy monográfiája szerint azonban a szereplők nyelve nem mimetizálja az élőbeszédet, hanem irodalmi nyelvvé transzponálja az alsóbb nyelvi regiszterek jellemzőit, mint a szegényes szókincs, ismétlések, leegyszerűsített nyelvtani szerkezetek, káromkodások. Látszólag társadalmilag jól definiálható szintet, szociológiai környezetet idéz meg, valójában rendkívül szerkesztett, mesterséges nyelvet hoz létre (Horváth 2014: 38 – 39).

Az adaptált szöveg címben említett szempontú vizsgálata során abból érdemes kiindulni, hogy a novella alapvetően két konfliktusra épít. A leghangsúlyosabb a vidék-város ellentét, mely egyébként a kötet többi novellájában is megjelenik.

A vidéki atmoszférát azonban nem csak a leírt történetből ismerhetjük meg, hanem azt a főszereplő és családjának nyelve is tükrözi. A várost, illetve a városi nyelvezetet pedig a zongoratanárnő képviseli. Az eredeti novella ezt a különbséget rendkívül érzékletesen szemlélteti, viszont az adaptálás során merült fel a kérdés, hogy miként lehet a szöveget úgy átírni, hogy mindez a külföldi olvasó számára is egyértelmű legyen. Véleményem szerint a kulturális különbségek, illetve bizonyos szociolingvisztikai tényezők miatt ezek valamelyest elvesznének, vagy kevésbé lennének érzékletesek, ezért több esetben lábjegyzetben magyaráztam.

Mivel a szöveg sok tekintetben a beszélt, hétköznapi nyelvhez közelít, és egyértelműen egy bizonyos társadalmi réteg nyelvezetét tükrözi, szinte minden esetben az 'ők' személyes névmás helyett az 'azok' –at és 'ezek' –et használja:

(15a) „Lehet, hogy nem is azok énekelnek, hanem valaki mögöttük, akiket meg lát az ember, azok csak tátognak.”

(15b) „Mit keres ez itt közöttünk?”

(15c) „Ezeknek meg, s főleg nekem (...).”

Úgy gondolom, ez nem feltétlenül jelent nagy nehézséget a tanulók számára, hiszen már a magyar nyelvtanulás korai szakaszában találkozhatnak a fent leírt jelenséggel, esetleg csak tudatosítani kell bennük, hogy a köznyelvben gyakran helytelen formában találkozhatnak velük.

A szöveg a *tüsszög* szó helyett a tájnyelvi eredetű *prüszköl* szót használja. Magyar-tanárként alapvetően fontosnak tartom a nyelvjárások iránti pozitív attitűd kialakítását, és azok értékének hangsúlyozását, jelen szituációban azt gondolom, hogy a standard megnevezés sokkal praktikusabb:

(16a) „(...), de neki van egy ilyen allergiája, hogy mindig *prüszköl* a fokhagyma szagától.”

(16b) „(...), de neki van egy ilyen allergiája, hogy mindig *tüsszög* a fokhagyma szagától.”

Az *örököl*, *örökletes*, *öröklődik* szavaknál nagy kérdést jelentett számomra azok megtartása. Arra jutottam azonban, hogy a novella egyik kulcsszaváról van szó, így az első megjelenésekor lábjegyzetben magyaráztam. Mivel a nagymama használja egymás után többször, a társadalmi réteg nyelvhasználata miatt nem volt lehetőségem más, esetleg nemzetközi szóval helyettesíteni a szócsaládot. A novella elején ugyanis olvashatjuk:

(17) „Mi van? kérdezte a nagyanyám, de félt megismételni a *genetika* szót.”

A nyelvi regiszterhez kapcsolódóan feltűnő lehet a nyelvtanulóknak az is, hogy a szerző a novella során végig használ névelőt a keresztnevek előtt, mely a köznyelvben szintén gyakran használatos:

(18) „A *Laci* volt a *basszusgitáros*, a *Peti* meg a *dobos* (...).”

A normatívától eltérő, de a beszélt nyelvben, illetve a szlengben gyakran használatos szavakat, kifejezéseket megtartottam, több esetben lábjegyzetben magyarázva (pl. *banya*, *haver*, *pofa*), bizonyos esetekben viszont magyarázat nélkül hagytam: seho-va – sehová.

6. Feldolgozó feladatok a novellához

Az adaptált novellához készítettem egy rövid, öt feladatból álló feladatsort (I. melléklet). A gyakorlatok összeállításánál azt is figyelembe vettem, hogy a szöveget nemcsak tanórai, hanem egyéni olvasásra is szánom, így a feladattípusok kiválasztásánál arra törekedtem, hogy minél kevesebbet kelljen az olvasónak írnia.

Véleményem szerint az otthon végzett egyéni olvasás során sokkal nehezebb a szöveges választ igénylő feladatokat ellenőrizni, objektíven értékelni. A hosszú, kifejtő választ igénylő gyakorlatok helyett tehát rövid, eldöntendő jellegűeket választottam. A válaszlemez pedig a legtöbb esetben a szövegből kiszűrhetőek, a cél ugyanis az, hogy felmérjük, megértette-e az olvasó a novellát.

Az első feladatban a megadott állításokról kell eldönteni, hogy igazak vagy hamisak-e. A második feladatban pedig azt szükséges megállapítani, hogy a felsorolt állítások a mű mely szereplőire igazak. A harmadik feladatban a novellában megjelenő hangszerek kerülnek előtérbe, amely akár szókincsismétlésnek is hasznos lehet. A hangszereken keresztül pedig a szóképzést érdemes gyakoroltatni a diákokkal (*Mi? Ki? Mit csinál? pl. zongora, zongorista, zongorázik*). A negyedik feladatban fellelhető hasznos kifejezéseket kell definíciójukkal párosítani, elősegítve az esetleges új kifejezések rögzülését. Ilyen például: *vki tátog 'Száját nyitogatja, de nem beszél, nem ad ki hangot.'* Az utolsó gyakorlat pedig egy feleletválasztós feladat.

Nem térek ki külön arra, hogy a tanórán való feldolgozás során milyen módon lehetne még kiegészíteni, illetve beépíteni a nyelvórába a novellát, de azt gondolom, hogy a korábban említett két nyelvvizsga témakör bármelyikébe jól beilleszthető és számos kommunikatív, interkulturális lehetőséget kínál, pl.: *Az Ön országában mi jellemzi a várost és mi a vidéket?, Ön milyen kapcsolatban van nagyszüleiével?, Milyen hangszeren játszik?* stb.

A feldolgozó gyakorlatok során szükségesnek tartottam, hogy a feladatok irányításuk a figyelmet a vidék-város, illetve a generációk együttélésének a kérdéskörére, de emellett a célország kultúrájának, történelmének megismertetését is fontosnak vélttem, így egy kérdés erejéig előkerült a Táncdalfesztivál története is.

7. Az adaptált szöveg tesztelése

Az elkészített adaptáció tesztelését 2018 tavaszán a KKM - *Balassi Intézet* egy „B” szintű hungarológus csoportjában végeztem el. Az öt főből álló csoport többsége a C1-es ECL nyelvvizsgára készült.

A csoportban három lengyel, egy orosz és egy kínai lány tanult, átlagéletkoruk 24 év. Úgy gondolom, pont ez a fiatal felnőtt korosztály az, akik számára valóban érdekes lehet Háy János novellisztikája.

A lengyel diákok a két féléves képzés kezdetétől éltek Budapesten. Az orosz tanuló két éve, a kínai diák pedig fél éve tartózkodott Magyarországon. Utóbbinál meg kell említeni, hogy nem a hungarológiai képzésben vett részt. Átlagosan három éve tanulták a magyar nyelvet, így mindegyikük már nyelvtudással érkezett Magyarországra. A csoport tankönyve a két félév során Kovácsi Mária haladóknak szánt *Itt magyarul beszélnek* című sorozatának III – IV. kötete volt.

A diákok többsége szokott magyar nyelvű újságokat, internetes cikkeket olvasni. Mindegyikük találkozott már korábban szépirodalmi művekkel, kortárs szöveget azonban egyikük sem olvasott. A már olvasott szövegek között szerepeltek különböző

novellák, elbeszélések és versek is, többek között Kosztolányi Dezsőtől, Örkény Istvántól, Arany Jánostól és Vörösmarty Mihálytól – persze, több helyen megemlítették, hogy csak részleteket és rövid szövegeket. Fontos, hogy a nem hungarológiai képzésben résztvevő kínai diák is olvasott már magyar nyelvű szépirodalmat.

Arra a kérdésre, hogy mit gondolnak Háy János *Nagymama* című novellájáról, minden esetben pozitív válasz érkezett. A tanulók több esetben kiemelték az érthetőséget és a humort:

(19a) „Érthetően írt, jó és vicces.”

(19b) „Nagyon humoros, elég könnyű.”

(19c) „Szeretek olyan kis novellákat, nagyon jó hangulatúak.”

(19d) „Vicces, érdekes, nem bonyolult, de meglepő.”

A szöveg nehézségi szintjére egyébként is vonatkoztak további kérdések. Az első ehhez kapcsolódó kérdés során egy tízes nehézségi skálán kellett elhelyezni a novellát (1 = abszolút nem nehéz; 10 = nagyon nehéz), majd röviden leírni, hogy mit véltek nehéznek az olvasás során. A nehézségi skála alapján 2,2-es szinten tartotta nehéznek a novellát a csoport, ez is bizonyítja már valamelyest azt, hogy az adott szinten általában hasznosítható lehet az adaptált szöveg.

A szöveges magyarázatnál voltak, akik kiemelték, hogy nem volt nehéz a szöveg, mások pedig néhány új szóra és kifejezésre hivatkoztak. Jó volt látni, hogy volt olyan diák, aki a lábjegyzetben magyarázott szavakat és kifejezéseket is pozitívnak tartotta, hiszen talán ez segíti leginkább az önálló, extenzív olvasást, így válik igazán kikapcsolóvá, örömmé ez a tevékenység.

(20a) „Nem nehéz volt. Sok szó el volt magyarázva.”

(20b) „Nem nehéz.”

(20c) „Néhány kifejezés.”

(20d) „Néhány kifejezés, vagy szó.”

(20e) „Voltak szavak, amiket még nem tudtam.”

Vonatkozott kérdés arra is, hogy körülbelül hány ismeretlen szóval találkoztak a novellában, természetesen a lábjegyzetben magyarázott szavakon kívül. Itt többségben csak néhány szót említettek, például: *tüszög, szájharmonika, nagyszólni, mármint, zongorabillentyűk, befokhagymáz*.

A kérdőív utolsó kérdésében arra voltam kíváncsi, hogy olvasnának-e szintjüknek megfelelő könnyített olvasmányokat. Ennek kapcsán örömmel konstatáltam, hogy mindegyikük pozitív választ adott. Kiemelték a novella kettős funkcióját: tanít és szórakoztat egyszerre, de emellett a szöveg érthetőségét is megemlítették. A céloom pedig épp az volt, hogy kellemes időtöltés során gyakorolhassák a diákok a szavakat, kifejezéseket és a nyelvtant.

Szívesen olvasna B2-es szinten olvasható irodalmat? Ha igen/nem, miért?

(20a) „Igen, különösen valami ilyesmit – tanít és szórakoztat egyszerre.”

(20b) „Igen, nagyon jól érzem magam, amikor olvasok és értek majdnem mindent, annak ellenére, hogy a szöveg nem a nyelvkönyvből van.”

(20c) „Igen. Érdekes számomra, nagyon jó kis novellák.”

(20d) „Persze, ez érdekes és segíti jobb tanulni a kifejezéseket és a nyelvtant.”

8. Összegzés

A dolgozat nem feltétlenül hoz áttörést a téma tekintetében, annyi azonban bizonyos, hogy szükség van az ilyen jellegű szövegekre a nyelvoktatás során. Az adaptált novellát tesztelő hungarológus csoport ugyanis nem tudta volna még „eredetiben” olvasni Háy János *Nagymama* című novelláját, így viszont sikerélményük volt, és hasznos időtöltést jelenthetett számukra elolvasni egy kortárs művet. A diákok is kiemelték, hogy szívesen olvasnának szintjüknek megfelelő irodalmat.

Lehet, hogy ha később magasabb nyelvi szintre jutnak, kedvet kapnak további Háy-novellákat olvasni, immár nem egyszerűsített formában, így ezzel is egy határozott lépést tehetünk kortárs kultúránk közvetítésében.

Azt gondolom, érdemes lenne a jövőben további könnyített kortárs novellákat tartalmazó kötetben gondolkodni, akár a szóbeli nyelvvizsga témaköreinek mentén válogatva, hiszen általuk könnyedén fejleszthető a szókincs, a nyelvtan és az olvasásértés, de emellett szórakoztató és kultúrákövetítő szerepéről sem szabad megfeledkezni.

Irodalom

- Bárdos Jenő 2000. *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Nemzeti Tankönyvkiadó: Budapest.
- Bárdos Jenő 2002. *Az idegen nyelvi mérés és értékelés elmélete és gyakorlata*. Nemzeti Tankönyvkiadó: Budapest.
- Bárdos Jenő 2004. *Kulturális kompetencia az idegen nyelvek tanításában*. In: *Nyelvpedagógiai tanulmányok*. Iskolakultúra: Pécs 142–157.
- Borsos Levente 2014. *Az extenzív olvasás a magyar mint idegen nyelv tanításában és tanulásában*. In: *THL2* 2.szám: 61–80.
- Collins Anne 2010. *How to write a graded readers?* <http://www.macmillanreaders.com/wp-content/uploads/2010/07/How-to-Write-a-Graded2.pdf>
[utolsó letöltés: 2018. április 8.]
- Erdélyi Árpád 2008. *Egy német nyelvű olvasásértési vizsgálat tanulságai a két tanítási nyelvű oktatás számára*. In: Vámos Á.-Kovács J.: *A két tanítási nyelvű oktatás elmélete és gyakorlata 2008-ban. Jubileumi tanulmánykötet*. Eötvös Kiadó: Budapest 5–24.

- Giay Béla 2006. *A magyar mint idegen nyelv/hungarológia oktatásának módszertani alapkérdései*. In: Hegedűs Rita – Nádor Orsolya (szerk.): *Magyar nyelvmester. A magyar mint idegen nyelv – hungarológiai alapismeretek*. Tinta Könyvkiadó: Budapest 125–144.
- Horváth Csaba 2014. *Háy János*. Kalligram: Pozsony 38–39.
- Klein Ágnes 2011. *A nyelvelsajátítástól a nyelvtanulásig – anyanyelvelsajátítás – kétnyelvűség – idegennyelv-tanulás* http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/nyelv_elsajaitas/index.html
[utolsó letöltés: 2018. május 13.]
- Kisantal Tamás 2013: *Bevezetés a magyarológiába*. In: *Jelenkor* LVI. évfolyam, 3. szám: 304–307.
- Kovács Renáta 2014. *Magas kultúra a magyar mint idegen nyelv órán: az irodalmi szövegek felhasználásának lehetőségei*. In: *Hungarológiai Évkönyv 15*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi kara: Pécs 70–83.
- Kópisné Gerencsér Krisztina 2008. *A magyar középiskolások idegen nyelvi olvasási szokásai és olvasásértési teljesítménye*. Pannon Egyetem Nyelvtudományi és Neveléstudományi Doktori Iskola. Idegen nyelv-pedagógiai alprogram, Veszprém. http://konyvtar.uni-pannon.hu/doktori/2008/Kopisne_Gerencser_Krisztina_dissertation.pdf
[utolsó letöltés: 2018. május 13.]
- Magyar értelmező kéziszótár I–II kötet*. 1980. 4. kiadás. (O. Nagy Gábor – Juhász József – Szőke István – Kovalovszky Miklós szerk.) Akadémiai Kiadó: Budapest.
- Mátyás Judit 2010. *Idegen nyelvű szövegek értelmezése az anyanyelvi olvasási tapasztalatok tükrében*. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=271>
[utolsó letöltés: 2018. május 13.]
- Mészáros Márton 2010. *Mai magyar irodalmi olvasókönyv*. Hatágú Síp Alapítvány. Budapest 130–134.
- Sólyom Réka 2008. *Szépirodalmi szövegek nyelvi és stilisztikai vizsgálata a magyart idegen nyelvként tanuló diákokkal*. In *THL2* 58–66.
- Szabó Szilva 2016. *Magyar mint idegen nyelv – Kulcs a sikeres ECL nyelvvizsgálóhoz*. Szabó Nyelviskola és Fordítóiroda Kft: Nyíregyháza 106–114.

Mellékletek

Az adaptált szöveg

Háy János: Nagymama

A nagymama mondja, hogy nem. Én oda nem fogok járni, mert az a vén⁵ kurva⁶ – mondta arról, aki **körülbelül** tíz évvel volt fiatalabb a nagyanyámnál, és **egyedül** élt albérletben –, szóval az a vén kurva azt mondja rólam, mármint a nagyanyám unokájáról, hogy konyhaszagom van, és **ezért** ő nem **tud** engem tanítani, ha nem csinálnak velem valamit. A nagyanyám **szerint** itt vidéken mindenkinek konyhaszaga van, s ha nem jó ez, akkor maradt volna Pesten, hogy szívja azt a **szemét** füstöt, amitől kiköpi az ember a tüdejét⁷, ott nem is lehet zenét tanítani, mert **akkora nagy** a zaj, és olyan **káoszósak** a buszok meg a villamosok, hogy az ember **totál elrontja** a számokat, és még el sem indul, **abban a pillanatban** eltéved.

A tanárnő **ideges volt, ő nem tud mit csinálni, neki itt kell tanítania**, mert **nem taníthat** a fővárosban, ez valami büntetés, **de** neki van egy ilyen allergiája, hogy **mindig tüszög** a fokhagyma szagától. Ezeknek meg, s főleg nekem – mondta – olyan erős fokhagymaszagom van, hogy egyszerűen **nem lehet kibírni**. Mintha **én** lennék a fokhagyma, nemcsak a hordozó⁸. Lehet, hogy ez maguknál⁹ – mondta a nagyanyámnak – olyan genetikai dolog. **Mi van?** kérdezte a nagyanyám, de **félt megismételni** a genetika szót. Szóval – mondta a tanárnő – hogy a szag is öröklődik¹⁰. És lehet, hogy **fürdetik** a gyereket, **de** akkor is olyan lesz.

– Én kiveszem a gyereket – mondta anyámnak nagyanyám. – Elég volt ebből a püderos pesti banyából¹¹. Mit keres ez itt közöttünk? Hogy is néz ki, **mintha egy turista-buszt késett volna le**. – És akkor végigment a tanárnő **minden kis testrészén**, az orrán, a haján, a kezein, a lábain, a ruháján, s a végére hagyta a hangját. Nem is tudom, hogy lehet egy zenetanárnőnek ilyen **rossz** hangja.

– Kiveszlek – **rám nézett**, és mondta –, majd veszek neked egy szájharmonikát, ahhoz nem kell tanárnő.

– És hogy leszek akkor rockzenész? – kérdeztem, hogy akkor erre válaszoljon nagyanyám, mert én csak azért jártam gitárórákra, hogy majd egyszer a színpadra lépek, s

⁵ **vén** ' idős, öreg '

⁶ **kurva** ' prostituált, ' aktuális jelenés: Rossz életű, nem etikus viselkedésű nő (durva).

⁷ **vki kiköpi a tüdejét**: Futás, sietés után nagyon fáradt, köhög. (~ kiköhögi a tüdejét) Itt: A szmog miatt köhög.

⁸ **hordozó** pl. vírus~: a vírus a testében van, ő nem beteg, de tovább tudja adni a vírust.

⁹ **maguknál** ' önkönl ' (kevésbé formális)

¹⁰ **vki örököl vmit** Belső vagy külső tulajdonságot visz tovább egy (idősebb) családtagtól.

¹¹ **banya** ' boszorkány ' (szleng, pejoratív)

ahogy a váci Alfa gitáros (öt láttam egyszer egy bulin játszani, persze csak az ablakból), eljátsszam a legjobb Hendrixeket. És most ennek lóttek.¹² **Pontosabban a nagyanyám miatt ennek vége.** – Hogy leszek akkor én rockzenész? – kérdeztem megint. – Most akkor kapanyélen¹³ fogok nagyszólni?

– A többi se járt sehová – mondta a nagyanyám. – Pont az a **legfontosabb**, hogy nem jártak, mert ahhoz nem kell tudni zenélni, hogy **kiabáljál**, ahhoz semmit nem kell tudni, csak bő legyen az ember pofáján¹⁴, hogy kiálljon a tévébe. Lehet, hogy nem is azok énekelnek, hanem valaki mögöttük, és akiket lát az ember, azok csak tátognak¹⁵, nem igaz – mondta, aztán továbbment, hogy valamit adjon a tyúkoknak. Én csak ott álltam az udvar sarkában azzal a dilemmával: hogyan is leszek én így rockzenész.

Másnap a nagyanyám elment a tanárnőhöz, hogy **elmondja**: lehet, hogy a gyerekeknek örökletes problémái vannak, **például** a fokhagymaszag. Lehet, hogy a tanárnő mást örökölt a szüleitől, **például** a púderos fejet, mert biztos az is örökletes, saját választásból nem nézhet ki így az ember. Lehet, de hogy ez a probléma **ne legyen többé**, ő kiveszi a gyereket, mármint engem.

Délután **találkoztunk** a haverjaimmal¹⁶. A Kis Lacival meg Mácsa Petivel, akik szintén tagjai **lettek volna** a zenekarnak. A Laci volt a basszusgitáros, a Peti meg a dobos, de most mindketten zongorára jártak.

– Különböben veled mi van? – kérdezték, **mert** látják rajtam, hogy valami van.

– Semmi – mondom –, csak **nem lesz** zenekar.

– **Miért nem lesz, ne viccelj**, miért?

– Nem járhatok tovább zenére, a nagyanyám azt mondta, hogy neki ne **mondja** senki a pofájába¹⁷, hogy konyhaszagú a gyerek, azt ne, mert azt ő, mármint a nagyanyám nagyon utálja.

– Pedig szólógitáros nélkül nincs rokendrol¹⁸ – mondta szomorúan a Laci.

– Meg énekes nélkül sem – **mondtam**.

– Azt még **talán** megoldanánk – mondta a Peti, **igazából** a Laci is énekelhetne.

– Azért az nem az igazi – mondtam.

– Pedig milyen jó buli volt – szólt közbe a Laci.

– Mi? – kérdeztem –, hogy induljunk majd a Táncdalfesztiválon?

– Nem – mondta.

– Hát? – kérdeztem újra.

– A fokhagyma – mondta és **nevetett**.

¹² **lóttek valaminek** – Annak már lóttek. Lóttek neki ' Annak már vége. / Nem lesz belőle semmi. ' (bizalmas)

¹³ **kapa** Kerti eszköz, a föld puhítására használjuk
kapanyél A kapa hosszú, fa része.

¹⁴ **pofa** ' (állat) arc ' (szleng, durva kifejezés)

¹⁵ **uki tátog** biz. Száját nyitogatja, de nem tud szólni. Itt: Szájukat nyitogatják, de nem ők énekelnek. (playback)

¹⁶ **haver** ' barát ' (szleng)

¹⁷ **pofa** ' (állat) arc ' (szleng, durva kifejezés) ' Ne mondja senki a szemébe. '

¹⁸ **rokendrol** = rock and roll

– Az biztos – mondta erre a Peti, és ő is **nevetett**. Aztán én is elnevettem magam, mert ez volt az igazi rokendrol, testvéeim, ahogy befokhagymáztuk minden óra előtt a zongorabillentyűket, s **izgalommal** vártuk, hogy belépjen a zenetanárnök.

Az eredeti novella

Háy János: Nagymama

A nagymama mondja, hogy nem. Én oda nem fogok járni, mert az a vén kurva – mondta arról, aki különben vagy tíz évvel volt fiatalabb a nagyanyámnál, és magányosan élt albérletben –, szóval az a vén kurva azt mondja rólam, mármint a nagyanyám unokájáról, hogy konyhaszagom van, és így aztán ő nem bír engem tanítani, ha nem csinálnak velem valamit. A nagyanyám erre meg, hogy itt vidéken mindenkinek konyhaszaga van, s ha nem jó ez, akkor maradt volna Pesten, hogy szívja azt a rohadék füstöt, amitől kiköpi az ember a tüdejét, ott nem is lehet zenét tanítani, mert akkora a zaj, és olyan zűrzavarosak a buszok meg a villamosok, hogy az ember tisztára összekeveri a számokat, és még el sem indul, máris eltéved. A tanárnök zavartan rángatta a fejét, hogy ő erről nem tehet, hogy idehelyezték, mert nem engedik neki, hogy a fővárosban tanítson, ez valami büntetés, holott neki van egy ilyen allergiája, hogy örökösen prűszköl a fokhagyma szagától. Ezeknek meg, s főleg nekem – mondta – olyan erős fokhagymaszagom van, hogy egyszerűen kibírhatatlan. Mintha én magam lennék a fokhagyma, nemcsak afféle hordozó. Lehet, hogy ez már maguknál – mondta a nagyanyának – olyan genetikai dolog. Mi az hogy? – kérdezte a nagyanyám, de arra nem vállalkozott, hogy a genetika szót megismételje. Szóval – mondta a tanárnök – hogy a szag is örökölődik. És lehet, hogy hiába mosdatják meg a gyereket, az már akkor is olyan lesz.

– Én kiveszem a gyereket – mondta anyámnak nagyanyám. – Elég volt ebből a püderos pesti banyából. Mit keres ez itt közöttünk? Hogy néz ki különben is, mintha egy turistabuszról maradt volna le. – És akkor végigment a tanárnök minden apró darabján, az orrán, a haján, a kezein, a lábain, a ruháján, s a végére hagyta a hangját, hogy olyan a hangja, mintha iszap hömpölyögne a szájában. Nem is tudom, hogy lehet egy zene-tanárnöknek ilyen iszonyatos hangja.

– Kiveszlek – mondta most felém fordulva –, majd veszek neked egy szájharmonikát, ahhoz nem kell tanárnök.

– És hogy leszek akkor rockzenész? – kérdeztem, hogy akkor erre válaszoljon nagyanyám, mert én csak azért jártam gitárórákra, hogy majd egyszer a színpadra lépek, s ahogy a váci Alfa gitáros a (öt láttam egyszer egy bulin játszani, persze csak az ablakból), eljátsszam a legjobb Hendrixeket. És most ennek lóttek. Pontosabban a nagyanyám lótt ennek a dolognak. – Hogy leszek akkor én rockzenész? – kérdeztem megint. – Most akkor kapanyélen fogok nagyszólózni?

– A többi se járt sehová – mondta a nagyanyám. – Pont az a lényege, hogy nem jártak, mert ahhoz aztán nem kell tudni zenélni, hogy vonyítsál, ahhoz aztán semmit nem

kell tudni, csak bőr legyen az ember pofáján, hogy kiálljon a tévébe. Lehet, hogy nem is azok énekelnek, hanem valaki mögöttük, akiket meg lát az ember, azok csak tátognak, nem igaz – mondta, aztán továbbment, hogy valamint adjon a tyúkoknak. Én meg ott álltam az udvar sarkában azzal a dilemmával: hogyan is leszek én így rockzenész.

Másnap a nagymama elment a tanárnőhöz, hogy bejelentse: lehet, hogy a gyerekek örökletes problémái vannak, mondjuk, a fokhagymaszag. Lehet, hogy a tanárnő mást örökölt a szüleitől, mondjuk a púderos fejet, mert biztos az is örökletes, saját választásból nem nézhet ki így az ember. Lehet, de hogy ez a probléma megoldódjon, ő kiveszi a gyereket, mármint engem.

Délután összejöttünk a haverjaimmal. A Kis Lacival meg Mácsa Petivel, akik szintén tagjai voltak a leendő zenekarnak. A Laci volt a basszusgitáros, a Peti meg a dobos, de most mindketten zongorára jártak.

- Különben veled mi van? – kérdezték, merthogy látják rajtam, hogy valami van.
- Semmi – mondom –, csak ugrott a zenekar.
- Hogyhogy ugrott, ne hülyíts már, hogyhogy?
- Nem járhatok tovább zenére, a nagymama azt mondta, hogy legyen tartása az embernek, s hogy neki ne vágja senki a pofájába, hogy konyhaszagú a gyerek, azt ne, mert azt ő, mármint a nagymama nagyon utálja.
- Pedig szólógitáros nélkül nincs rokendrol – mondta szomorúan a Laci.
- Meg énekes nélkül sem – tettem hozzá.
- Azt még esetleg megoldanánk – mondta a Peti, végülis a Laci is énekelhetne.
- Azért az nem az igazi – mondtam.
- Pedig milyen jó buli volt – szólt közbe a Laci.
- Mi? – kérdeztem –, hogy induljunk majd a Táncdalfesztiválon?
- Nem – mondta.
- Hát? – kérdeztem újra.
- A fokhagyma – mondta és röhögött.
- Az biztos – mondta erre a Peti, és ő is röhögött. Aztán én is elnevettem magam, mert ez volt az igazi rokendrol, testvéreim, ahogy befokhagymáztuk minden óra előtt a zongorabillentőket, s izgatottan vártuk, hogy belépjön a zenetanár.

Az adaptált szöveghez készített feladatsor

**1. Döntse el, hogy igazak vagy hamisak-e az alábbi állítások!
Húzza alá a helyes választ!**

A tanárnő szerint az unoka büdös.	igaz	hamis
A nagymama szerint a zenetanárnő jól énekel.	igaz	hamis
A nagymama azt gondolja, hogy a zenészeknek nem fontos jól zenélni.	igaz	hamis
A fiúk részt akartak venni a Táncdalfesztiválon.	igaz	hamis
A tanárnő lekésett egy turistabuszt.	igaz	hamis

2. Kire igazak az alábbi állítások? Egy állításhoz több személy is tartozhat.

T = tanárnő
N = nagymama
U = unoka

Úgy gondolja, hogy nem lesz a bandából semmi.	_____
Szerinte falun mindenki fokhagymaszagú.	_____
Nem él senkivel együtt.	_____
Zavarja, ha valaki a családját kritizálja.	_____
Nem vidéken szeretne híres lenni.	_____

3.
a) Milyen hangszerek jelennek meg a novellában?

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____

b) Az a) feladatban megnevezett hangszerek nevéből (Mi?) nevezze meg a zenészt (Ki?) és tevékenységét (Mit csinál?)!

	Mi?	Ki?	Mit csinál?
	ének	énekes	énekel
1.			
2.			
3.			
4.			

4. Kösse össze az alábbi kifejezéseket jelentéseikkel!

a) vki szólózik	1. Futás, sietés után nagyon fáradt, köhög.
b) vki örököl vmit vkitől	2. Itt: A vírus a testében van, nem beteg, de tovább tudja adni a vírust.
c) vki tátog	3. A koncerten egyedül zenél.
d) hordozó	4. A száját nyitogatja, de nem beszél, nem ad ki hangot.
e) vki kiköpi a tüdejét	5. Pénzt, házat stb. kap egy családtagtól halála után. Itt: Tulajdonságot visz tovább egy (idősebb) családtagtól.

5. Kvíz – Karikázza be a helyes megoldást!

Mi volt a Táncdalfesztivál?

- A Sziget Fesztivál első neve.
- Könnyűzenei verseny a tévében a hatvanas évektől a kilencvenes évekig.
- Táncverseny.

A fiúk szerint melyik hangszer nélkül nincs zenekar?

- szólógitár
- szájharmonika
- zongora

A zenetanárnő nem taníthat Budapesten, mert...

- nem szereti a budapesti közlekedést.
- nagyon allergiás.
- egy szankció van ellene.

Fokhagymaszag volt a zongoraórán, mert...

- a gyerekek fokhagymát is reggeliztek.
- a fiúk befestették fokhagymával a zongorabillentyűket.
- a diákok az óra előtt a kertben dolgoztak.